

MONUMENTALE TRYKK

Grafikkworkshop med Bernhard Østebø

LÆRERVEILEDNING:

Kompendium og forarbeid

Workshopen er produsert av:

Haugalandmuseet, avd. Haugesund Billedgalleri

FORARBEID

For at elevene skal kunne fokusere på skjæring av linoplater og selve trykkeprosessen under workshopen ber vi klassene som skal delta om å gjøre et forarbeid. Dette forarbeidet består i at elevene skal finne et motiv og lage en skisse av dette. Skissen blir utgangspunktet for deres linotrykk, og skal være i formatet 15 cm x 20 cm, (hxb). Temaet for elevenes motiver skal være **Havet**. Det er opp til dere som lærere om dere ønsker å begrense oppgaven noe. Dere kan for eksempel velge om dere vil at elevene skal fokusere på det som befinner seg under havoverflaten: på dyre- og plantelivet, forliste skip og skjulte skatter, eller på det som befinner seg over den: bølger som bruser på åpent hav, eller på de som skyller inn over land - hvor havet møter landskapet. På havet som arbeidsplass, i dag eller lengre tilbake i historien.

Fremgangsmåte:

1. Lag passmerker på arket, eller kutt opp tegneark i formatet 15cmx20cm (hxb). Velg liggende format.

2. Elevene velger seg sitt motiv og tegner en skisse av dette med blyant. Tegningen skal finne seg innenfor passmerkene på arket eller evt. fyller hele arket om tegnearket er kuttet i riktig format. Det ferdige trykket vil kun ha to farger, enten blått og hvitt eller svart og hvitt. Elevene må ta hensyn til dette når de planlegger sine skisser.

3. Legg matpapir over skissen og teip det fast slik at matpapiret ikke forskyves. Husk å tegne inn passmerkene, evt. marker ytterkantene av skissepapiret dersom dette har blitt kuttet i riktig format. Lag en kopi av skissen din på matpapiret ved å tegne over alle streker og linjer med en bløt blyant (B3 eller oppover). Elevene tar med seg både skissen og matpapiret med kopien til workshopen.

NB: Elevene må ha på seg maleklær. Trykksverten går ikke av i vask.

LINOLEUMSSNITT

- Litt om materialer, historikk og teknikk:

Linoleum ble oppfunnet rundt 1860 og ble fort populært på grunn av sin isolasjonsevne. Linoleum fremstilles ved at diverse linoljer og harpikser blir blandet, varmet opp og tømmt over strie og presset til ferdig belegg. Under blandedeprosessen kan det tilsettes fargepigmenter. Det blir brukt både som gulvbelegg og på vegg. Det er fortsatt mye i bruk på grunn av sitt utseende og fordi det er slitesterkt.

Papir ble oppfunnet i Kina år 100 e.kr. Papir har vært brukt til mange ting opp igjennom tidene. I Kina ble det brukt til klær og sko. Det ble laget draker av papir med 60 meters vingspenn for å sende opp folk for å spionere på fienden. Japanere laget kanoner av papir i 2. Verdenskrig. Dette, fordi de var lette og transportere. Det var ingen suksess da det viste seg at de gikk i stykker ganske fort.

Brukspapir er laget av cellulose (papirmasse). Cellulose-papir er selvdestruerende på grunn av syreinnhold. Papiret blir etter hvert, brunlig og sprøtt. Papir (buddenpapir) til bruk i kunstproduksjon er laget av lin og bomull og andre tekstiler. Dette papiret er uten syreinnhold og kan holde seg uforandret i århundrer. Papir laget av rismasse kan også brukes.

Trykksverte fremstilles i forskjellig konsistens til forskjellig formål. Noen sverter skal trekke inn i overflaten, mens andre skal "lime" seg på overflaten. Og noen blir blandet med transparin for å bli gjennomskinnelige. Trykksverte kan enten være olje- eller vannbasert. Pigmentene kan være det samme. Sverte er fellesbetegnelse også for alle trykkfarger.

Verktøy som brukes i linosnitt er ganske enkelt å bruke. Med et knivsett, ei gummivalse, sparkel, sverte, en vanlig spiseskje og en glassplate kan du skape store kunstverk!

Om knivene og hva de brukes til:

V-jern: Ser ut som en V sett forfra, brukes til detaljer

U-jern: Ser ut som en U sett forfra, brukes til fjerning av større områder

I-jern: Ser ut som en I sett forfra, brukes til høvling av skårne flater og skjæring av skarpe linjer.

Tresnitt-jern kan også brukes til linosnitt. Ikke omvendt. Linojern er for svake til treplater.

Trykkeprosessen

Legg en liten klatt sverte i det ene hjørnet av glassplaten. Bearbeid den litt med sparkelskje.

Innvalsing: Trekk ut en stripe fra klatten med sparkelskje og lag en "bane" ved hjelp av valsen. Ikke ha for tykt lag på valsen. Da risikerer du at sverte renner ned i tynne linjer og du mister fine detaljer. Vær tålmodig og valse mange tynne lag. Vals over på plata

De første trykkene kan være litt kornete her og der. Dette forsvinner ettersom platen blir mettet med sverte.

Trykking med skje: Legg papir over plata og pass på at papiret klistrer seg. Hold på plass med en hånd, mens du roterer skjeen på baksiden på papiret til du har overført bildet. Du kan løfte papiret i hjørnene for å se om sverta blir overført. Pass på at papiret ikke forskyver seg. Løsne trykket forsiktig fra plata og studer ditt, kanskje, første prøvetrykk!

Trykking med presse: Legg linoplata på pressebordet. Legg papir på plata og pass på at papiret klistrer seg. Legg over filten. Hold hånden opp på plata, papiret og filten mens du skyver pressebordet mot valsene, samtidig som du sveiver igjennom. Løft, først filten, så papiret, forsiktig av.

Hold orden på trykk-rekkefølgen og merk alltid trykkene etter hvert som du trykker.
PT (prøvetrykk) + nummer

Når du er ferdig med arbeidet for dagen skraper du sammen trykksverta og dekker den med plastfolie. Rengjør trykkeverktøy med såpe og vann.

Signering: Riktig signering er viktig. Under trykket skal det skrives med blyant:

Lino nr. / antall	E.T. (Eget trykk)	Tittel	Signatur. Årstall
-------------------	-------------------	--------	-------------------

Høytrykk:

Linosnittet er et høytrykk. Det vil si at de partiene i trykkplaten som skal avgi farge, er opphøyd. Motivet skjæres ut i linoplata. Alt som skal være hvitt, skjæres bort med kniv og det som skal ha farge lar man stå igjen. Når linoplata skal trykkes er det de delene av platene som ikke har blitt skåret bort som overfører sverte til papiret. Man kan tenke at man skal skjære inn lyset i linoplata.